

Heidi Lohilahti

**ROMANIKULTTUURIN HUOMIOIMINEN VARHAISKASVATUK-
SESSA**

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2018**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Joulukuu 2018	Tekijä/tekijät Heidi Lohilahti
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi ROMANIKULTTUURIN HUOMIOIMINEN VARHAISKASVATUKSESSA		
Työn ohjaaja Pirjo Forss-Pennanen		Sivumäärä 20+6
Työelämäohjaaja Sirpa Pylväinen, sosiaalikasvattaja		
<p>Tämän opinnäytetyön tilaajana oli Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Romanikulttuuriin kuuluvien lasten osuus varhaiskasvatuksessa on kasvanut ja tämä on luonut tarpeen heidän kulttuurinsa tuntemukseen varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatushenkilöstön koulutukseen.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa romaniperheisiin ja perhekulttuuriin liittyvistä tavoista. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä lasten ymmärrystä romanikulttuuria kohtaan ja rohkaista kasvatushenkilöstöä romaniperheiden kohtaamiseen.</p> <p>Opinnäytetyön päätehtävät olivat interventiot varhaiskasvatuksen yksikössä, varhaiskasvatushenkilöstön koulutus ja oppaan tuottaminen romanikulttuuriin liittyvistä tavoista. Opas on kohdennettu varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön avuksi romanitaustaisten perheiden kohtaamiseen. Opinnäytetyöhön liittyvät interventiot tehtiin suomenkieliseen varhaiskasvatukseen.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperusta käsittelee romanikulttuuria, romanien perhekulttuuria ja romanikulttuurin huomioimista varhaiskasvatuksessa.</p>		
Asiasanat Romanit, romanikulttuuri, varhaiskasvatus.		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date December 2018	Author/s Heidi Lohilahti
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Name of thesis TAKING ROMANI CULTURE INTO CONSIDERATION IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION		
Instructor Pirjo Forss-Pennanen		Pages 20+6
Supervisor Sirpa Pylväinen		
<p>This thesis was commissioned by Kokkola Municipal Education Administration's early childhood Education services. The number of Romani children in early childhood education has increased. For the staff of early childhood education this has developed a need for education and knowledge regarding the Romani culture. The aim of this thesis was to collect information regarding the Romani culture and the cultural habits of the families.</p> <p>The goal for this thesis was to increase the children's understanding of the Romani culture and encourage early childhood education staff to confront Romani families.</p> <p>The main tasks for this thesis were the interventions in early childhood education unit, educating the staff and producing guides regarding the Romani culture. The guide is targeted at the use of early childhood care staff to help them confront families with Romani background. Interventions included in the thesis were made for Finnish childhood care.</p> <p>The theoretical framework of the thesis consists of Romani culture, family habits and taking Romani culture into consideration in early childhood education.</p>		
Key words Early childhood education, Romani culture, Romanis		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN KUVAUS JA TAVOITTEET	2
2.1 Tausta ja tarkoitus	2
2.2 Kohderyhmä	3
2.3 Yhteistyötahot	3
2.5 Päätehtävät	4
2.6 Opinnäytetyön aikana huomioon otettavat säädökset ja lait sekä eettiset ja luotettavuuden kysymykset	5
3 TIETOPERUSTAA	7
3.1 Romanikulttuurista yleensä	7
3.2 Romanien perhekulttuuri	8
3.3 Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa	9
4 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS	12
4.1 Ensimmäinen interventio: Puolistrukturoitu kyselylomake varhaiskasvatushenkilöstölle	13
4.2 Toinen interventio: Satutuokio lapsiryhmälle	13
4.3 Kolmas interventio: Romanikulttuurin edustajan vierailu päiväkodissa	14
4.4 Neljäs interventio: Oppaan tuottaminen	15
4.5 Viides interventio: Henkilöstön koulutus	15
4.6 Opinnäytetyön aikataulu	15
5 OPINNÄYTETYÖN PROJEKTIN ARVIOINTI	17
5.1 Projektin arviointi	17
5.2 Opinnäytetyöntekijän itsearviointi sosionomi (AMK) kompetenssien pohjalta	17
6 POHDINTA	19
LÄHTEET	20
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on projektiopinnäytetyö, ja sen aihe on romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa. Työn tilaajana on Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Työn tavoitteena on lisätä lasten ymmärtämystä romanikulttuuria kohtaan sekä rohkaista kasvatushenkilöstöä romaniperheiden kohtaamiseen. Myös varhaiskasvatuksen perusteissa määritellään, että yhtenä osa-alueena varhaiskasvatuksessa on romanikulttuurin huomioiminen. Romanikulttuurin edustajien kanssa tulisi luoda yhteistyöverkostoja ja lisätä henkilöstön romanien kulttuurin tuntemusta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 40). Opinnäytetyön tavoitteena on myös tuottaa varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön suunnattu opas romanikulttuurista. Opinnäytetyöhön liittyvät interventiot on toteutettu varhaiskasvatuksen yksikössä kevään 2017 sekä syksyn 2018 aikana.

Opinnäytetyön toisessa luvussa kuvataan tämän opinnäytetyön taustaa ja tarkoitusta sekä kohderyhmää ja yhteistyötahoja. Tässä luvussa kuvataan myös tämän projektin päätehtävät; interventiot, oppaan tuottaminen sekä henkilöstön koulutus.

Opinnäytetyön kolmannessa luvussa perehdytään tarkemmin tämän projektin tietoperustaan. Siinä kerrotaan yleistä romanikulttuurista; historiasta nykypäivään ja taustoitetaan syitä lasten lisääntyneelle varhaiskasvatuksen tarpeelle. Luvussa kerrotaan myös romanien perhekulttuurista ja kulttuurin huomioimisesta varhaiskasvatuksessa.

Neljännessä luvussa kuvataan tämän opinnäytetyön prosessi. Siinä kerrotaan prosessin eteneminen opinnäytetyösopimuksen teosta toukokuussa 2017 aina valmiiseen opinnäytetyöhön asti tammikuuhun 2019. Prosessi eteni interventioista opinnäytetyön kirjoittamiseen, varhaiskasvatushenkilöstölle suunnatun oppaan tuottamisesta henkilöstön kouluttamiseen ja oppaan jalkauttamiseen varhaiskasvatuksen yksiköihin. Luvussa on kuvattu myös interventioiden tarkempi sisältö sekä perusteltu lyhyesti tässä työssä käytettyjen tutkimusmenetelmien käyttö.

Viidennessä luvussa kuvataan tämän opinnäytetyöprojektin arviointia ja työn tekijän itsearviointia sosionomi (AMK) kompetenssien pohjalta.

2 OPINNÄYTETYÖN KUVAUS JA TAVOITTEET

Tässä luvussa kuvataan tarkemmin tämän opinnäytetyön taustaa ja tarkoitusta sekä projektin kohderyhmää. Luvussa kerrotaan myös yhteistyötahot, projektin päätehtävät sekä opinnäytetyön aikana huomioon otettavat säädökset ja lait.

2.1 Tausta ja tarkoitus

Opinnäytetyön tilaajana oli Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Opinnäytetyö tehtiin suomenkieliseen varhaiskasvatukseen. Työn tavoitteena oli lisätä tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstölle romanikulttuurista sekä lisätä lasten ymmärrystä romanikulttuuria kohtaan. Romaniväestöön kuuluvien lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on lisääntynyt, ja tämä on synnyttänyt myös tarpeen henkilöstön kouluttamiselle ja romanikulttuurin tapojen tuntemiselle. Romanien kulttuurissa on tapoja, jotka voivat olla vieraita valtaväestölle ja tästä syystä ehkä synnyttää aiheettomia ennakkoluuloja ja virheellisiä tulkintoja. Opinnäytetyön tarkoitus oli kerätä tietoa erityisesti romaniperheisiin ja perhekulttuuriin liittyvistä tavoista. Tieto on koottu oppaaksi varhaiskasvatuspalveluiden käyttöön. Opa on kohdennettu varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön avuksi romanitaustaisten perheiden kohtaamiseen. Oppaassa kerrotaan erityisesti romaniperheisiin ja -lapsiin liittyvistä asioista, jotka on hyvä ottaa huomioon varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen. Keskeistä laadullisessa tutkimuksessa on tutkittavien kokemukset, ja tutkimuksen tehtävänä on antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä (Puusa & Juuti 2011, 48). Laadullisessa tutkimuksessa on usein tavoitteena kokonaisvaltaisen, holistisen ymmärryksen tuottaminen tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, jolloin tutkittavasta kohteesta esitetään tulkinta, joka johtaa kohteen uudelleentarkasteluun, joka puolestaan johtaa ymmärryksen syvenemiseen ja tätä kautta uuden tulkinnan tekemiseen (Puusa & Juuti 2011, 51).

Opinnäytetyön interventioiden kohteena olivat yhteistyöpäiväkodin lapsiryhmän 3-5-vuotiaiden lasten pienryhmät ja yhdessä interventiossa oli mukana kerralla kaikki paikalla olevat lapset sekä ryhmän henkilöstö. Lisäksi viimeisessä interventiossa, jossa esitellään opa, on mukana yhteistyöpäiväkodin varhaiskasvatushenkilöstö. Opinnäytetyön tekijä tiedotti lasten huoltajia etukäteen kirjeitse interventioista ja sekä kysyi lupaa lasten osallistumiseen (LIITE 5). Liitteessä 1 on tiivistetysti esitelty interventioiden sisällöt (LIITE 1). Ensimmäinen interventio toteutettiin maaliskuussa 2017 varhaiskasvatusyksikön hen-

kilöstön puolistrukturoidun kyselylomakkeen kautta (LIITE 6). Kaksi seuraavaa interventiota toteutettiin varhaiskasvatuksen yksikössä lapsiryhmässä. (LIITE 2 ja 3) Neljäntenä interventiona oli romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa- oppaan tuottaminen. Viimeinen interventio (LIITE 4) pidetään tammikuussa 2019, kun opas varhaiskasvatukseen on valmis. Se sisältää henkilöstölle koulutustilaisuuden, jossa opas esitellään ja opinnäytetyöntekijä kertoo opinnäytetyön prosessista. Tämän jälkeen opas jalkautetaan yhteistyössä Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalveluiden kanssa varhaiskasvatuksen kentälle.

2.2 Kohderyhmä

Opinnäytetyön interventioiden kohteena olivat yhteistyöpäiväkodin lapsiryhmän 3–5-vuotiaiden lasten pienryhmät sekä yhteistyöpäiväkodin varhaiskasvatushenkilöstö. Vaikka opinnäytetyö ja sen aikana tuotettu opas on suunnattu Kokkolan varhaiskasvatuspalveluiden käyttöön, aineistonkeruun relevanttiuden kannalta tutkimuksen haastatteluun ja muihin interventioihin valittiin harkinnanvaraisesti vain pieni ryhmä. Tarkoituksenmukaisuusperusteella tarkoitetaan sitä, että tutkimukseen valitaan mukaan henkilöitä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon, joilla on kokemusta asiasta tai jotka edustavat jotain ryhmää, joka on relevantti tutkimuksen tarkoituksen kannalta (Puusa & Juuti 2011, 55). Tähän projektiin valikoitui varhaiskasvatuksen yksikkö ja henkilöstö, jolla opinnäytetyön tekijä tiesi olevan jo ennestään kokemuksia romanikulttuuriin kuuluvien perheiden ja lasten kohtaamisesta.

2.3 Yhteistyötahot

Projektiorganisaation ja projektiryhmän muodostivat opinnäytetyöntekijä, opinnäytetyönohjaaja Centria-ammattikorkeakoulusta sekä työelämänohjaaja yhteistyöpäiväkodista. Työelämäohjaaja osallistui kaikkiin opinnäytetyöntekijän ohjaamiin interventioihin. Opinnäytetyöntekijä toimi työn projektipäällikkönä.

Opinnäytetyöprosessin aikana yhteistyötahoja olivat varhaiskasvatusyksikön johtaja ja muu varhaiskasvatushenkilöstö. Lisäksi projektissa oli mukana asiantuntijana romaninainen, jolla on myös työkokemusta varhaiskasvatuksesta. Hänen asiantuntijuuttaan on käytetty myös oppaan koonnissa ennen sen esittelyä varhaiskasvatushenkilöstölle.

Opinnäytetyöstä toimitetaan maksuttomasti yksi kappale Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalveluille ja se on sen jälkeen jaettavissa eri varhaiskasvatuksen yksiköihin heidän tarpeensa mukaan.

2.5 Päätehtävät

Taulukossa 1 kuvataan opinnäytetyön päätehtävät

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön päätehtävät

OPPAAN TUOTTAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Opas romanikulttuuriin liittyvistä tavoista • Oppaaseen on koottu ydinasiat romaneista ja heidän kulttuuristaan. • Opas on tietoisuus, josta varhaiskasvatushenkilöstön on helppo etsiä tietoa.
INTERVENTIOT	<ul style="list-style-type: none"> • Viisi interventiota • Varhaiskasvatusyksikön kasvatushenkilöstölle suunnattu puolistrukturoitu kyselylomake. • Kaksi interventiota varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä. • Oppaan kokoaminen ja sen esittely varhaiskasvatuksen henkilöstölle.
HENKILÖSTÖN KOULUTUS	<ul style="list-style-type: none"> • Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa-oppaan esittely varhaiskasvatuksen henkilöstölle tammikuussa 2019. • Koulutuksen kautta lisätään henkilöstön tietoa romanikulttuurista ja edesautetaan romanitaustaisen lapsen kohtaamista ja ymmärtämistä.

Opinnäytetyön yhtenä päätehtävänä oli tuottaa opas romanikulttuurin huomioimiseksi varhaiskasvatuksessa. Opas on kohdennettu varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön avuksi romanitaustaisten perheiden kohtaamiseen. Oppaassa kerrotaan erityisesti romaniperheisiin ja -lapsiin liittyvistä asioista, jotka on hyvä ottaa huomioon varhaiskasvatuksessa. Opas tullaan esittämään yhteistyöpäiväkodin henkilöstöpäivätilaisuudessa tammikuussa 2019, jonka jälkeen se on käytettävissä varhaiskasvatuksen yksiköissä tarpeen mukaan.

Toisena päätehtävänä oli interventioiden toteuttaminen. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattu puolistrukturoitu kyselylomake oli ensimmäinen interventio. Kyselylomakkeen kautta selvitettiin asioita koskien romanikulttuuria, joista olisi hyvä lisätä tietoa varhaiskasvatukseen. Kaksi interventiota toteutettiin yhteistyöpäiväkodin lapsiryhmissä. Ensimmäisessä interventiossa lapsille luettiin romanikulttuuria käsittelevä satukirja ja keskusteltiin kirjan synnyttämistä ajatuksista. Toisella interventio kerralla romaninainen tuli kertomaan omasta kulttuuristaan. Oppaan kokoaminen ja sen esittely varhaiskasvatuksen henkilöstölle on viimeinen interventio. Interventioiden tarkemmasta sisällöstä kerrotaan luvussa neljä, jossa kuvaan opinnäytetyöni prosessia. Opinnäytetyön kolmantena päätehtävänä on varhaiskasvatushenkilöstön koulutus.

2.6 Opinnäytetyön aikana huomioon otettavat säädökset ja lait sekä eettiset ja luotettavuuden kysymykset

Tähän opinnäytetyöhön liittyvät interventiot toteutettiin kunnallisessa päivähoidossa, joten sitä ohjaavat lait ja säädökset tulee huomioida. Tärkein opinnäytetyötä ohjaava asiakirja on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016), sillä se linjaa varhaiskasvatuksen sisällön.

Opinnäytetyössä tulee huomioida varhaiskasvatuslaki 540/2018 sekä lastensuojelulaki 417/2007. Lisäksi työtä ohjasi YK:n lasten oikeuksien sopimus. Sopimuksessa todetaan mm., ettei lasta saa syrjiä minkään eriävän ominaisuuden vuoksi.

Opinnäytetyöhön liittyvät sopimukset, kuten opinnäytetyösopimus tehtiin työelämäedustajan kanssa. Varhaiskasvatusryhmän lasten vanhemmilta kysyttiin kirjallinen lupa ennen interventioiden aloittamista. (LIITE 5.)

Opinnäytetyön tekemiseen haettiin tutkimuslupaa Kokkolan varhaiskasvatuspalveluilta. Yhteistyöpäiväkodin varhaiskasvatusryhmän lasten vanhemmille jaettiin infokirje opinnäytetyön aiheesta ennen interventioiden aloittamista. Valmiista opinnäytetyöstä ei ole mahdollista tunnistaa, missä yksikössä työ on toteutettu. Työssä ei myöskään kerrota lapsista asioita, joista heidät olisi mahdollista tunnistaa.

Kyselylomakkeet palautettiin nimettöminä ja niistä ei ollut mahdollista tunnistaa henkilöitä. Opinnäytetyön valmistuttua kyselylomakkeet tuhoetaan. Työtä ohjasivat jatkuvasti sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, ammattieettinen lautakunta 2013-2016)

3 TIETOPERUSTAA

Tämän opinnäytetyön pääkäsitteet ovat romanikulttuuri, romanien perhekulttuuri ja varhaiskasvatus. Tässä luvussa kerrotaan niistä tarkemmin.

3.1 Romanikulttuurista yleensä

Romanikulttuuriin liittyy paljon hyvin vanhoja perinteitä ja tapoja, joita valtaväestöön kuuluvan voi olla vaikea ymmärtää. Romanikulttuuri pohjautuu osittain ikivanhaan paimentolaiskulttuuriin, jossa on myös paljon piirteitä suomalaisesta, etenkin karjalaisesta talonpoikaiskulttuurista (Paavola & Talib 2010, 133). Romanit ovat ylpeitä omasta kulttuuristaan ja pyrkivät pitämään sitä yllä. Yhteisöllisyyden ja oman kulttuurin korostaminen ovat vahvistuneet valtaväestöä kohtaan koetun epäluottamuksen vuoksi. (Paavola & Talib 2010, 133). Heidän (romanien) asemansa on vuosisatoja ollut hyljeksitty ja heitä on pyritty usein radikaaleinkin keinoin sulauttamaan ja sopeuttamaan yhteiskuntaan. Esimerkiksi vuonna 1809 erityislaeilla, kuten irtolaislailla, pyrittiin valvomaan ja sopeuttamaan romaniväestöä. (Paavola & Talib 2010, 131). Edelleen vuonna 1900 niin sanotussa Wallen komiteamietinnössä tarkoituksena oli heikentää romanilasten kuulumista omaan etniseen ryhmäänsä muun muassa eristämällä heidät vanhemmistaan ja perustamalla asuntolakouluja (Paavola & Talib 2010, 131). 1970-luvulle saakka romanien kulttuuria pyrittiin hävittämään ja sulauttamaan heidät suomalaiseen kulttuuriin. Vaikutus oli kuitenkin päinvastainen. Romanien kulttuuri-identiteetti oli jo silloin vahva, ja tämä sai aikaan separaatiota. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa-teoksessa todetaan, että mikäli vähemmistöryhmä kokee valtaväestön syrjintää, tällainen kokemus saa ryhmän puolestaan vetäytymään ja eristäytymään yhä kauemmas valtaväestöstä. Suojautuakseen valtakulttuurin torjunnalta he saattavat valita separaation eli erilläänolon, kuten romaniväestömme on tehnyt pitkän aikaa. (Paavola & Talib 2010, 65.)

Suomeen romanit ovat tulleet pääosin Ruotsin kautta. Romaneihin suhtauduttiin osittain vihamielisesti, mutta heidän työteliäisyyttään myös hyödynnettiin maatalouden aputyövoimana. Naiset kävivät taloissa leipomassa ja miehet hoitivat hevosia ja tekivät talon töitä. Järjestelmällistä tuhoamista ja vainoamista ei tiettävästi ollut, vaikka suhtautuminen saattoi olla ynseää. 1800-luvulla romanien kiertävää elämäntyyliä yritettiin rajoittaa erilaisilla kiertolaislaeilla ja joitakin heistä otettiin torppareiksi (Suomen romanifoorumi 2018.) Suomen itsenäistyttyä Ruotsin vallan alta vuonna 1917 myös romaneista tuli virallisesti Suomen kansalaisia. Heidän asemansa jatkui kuitenkin syrjittynä ja esimerkiksi asunto- sekä työl-

listymistilanne olivat heikkoja. Teollistuminen vaikutti romanien työtilanteeseen, sillä he olivat perinteisesti saaneet toimeentulonsa tyypillisistä maatalan töistä, kuten käsitöistä, hevosten hoidosta ja maanviljelyksestä. Yhteiskuntamme kaupungillistuminen ja teollistuminen autioitti maaseudut ja perinteiset ammatit alkoivat menettää merkitystään. Uusien toimeentulokeinojen hankkiminen olisi vaatinut koulutusta ja sitä romaneilla ei vielä silloin ollut. Koulu saatettiin kokea uhkaksi. Koulu uhkasi romanikulttuurin säilymistä, koska koulun virallisena tavoitteena oli lasten sosiaalistaminen suomalaiseen yhteiskuntaan, jossa romanikulttuurilla ei ollut sijaa (Suomen romanifoorumi 2018.) Vähitellen 1960-luvulla valtiovalta alkoi vähitellen hyväksyä romanit ilman sulauttamispaineita ja huomioida toimissaan romanien oikeudet oman kielen ja kulttuurin toteuttamiseen. (Opetushallitus 2010, 13.) 1970-luvulla kunnat velvoitettiin huolehtimaan romanien asuttamisesta. Asuinolojen parantumisen myötä myös työn ja koulutuksen arvostus alkoi lisääntymään romanien keskuudessa. Tämän myötä myös romanilasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on lisääntynyt 1970-luvulta lähtien (Romano Missio).

3.2 Romanien perhekulttuuri

Romaniperheissä korostetaan yhteisöllisyyttä ja suurta sukua. Suku on romaniväestölle tärkeä tukijärjestelmä, joka luo turvaa edelleenkin, vaikka yhteiskunnan sosiaalinen turva nykyään ulottuu myös romaniväestöön. (Paavola & Talib 2010, 134.) Romanikulttuurissa yhteisöllisyys näkyy vahvasti siinä, miten perhe mielletään. Heidän kulttuurissaan perheeseen mielletään kuuluvaksi myös muut kuin ydinperheeseen kuuluvat henkilöt. Vanhempien ja lasten lisäksi perheeseen kuuluvat isovanhemmat, tädit, sedät, enot ja serkut. Romanikulttuurissa kasvatetaan lapsia yhä perinteisesti koko suvun voimin. Romanikulttuurissa voidaan puhua niin sanotusta laajennetusta kasvatusvastuusta (Romano Missio). Kaupungistuminen ja muuttoliike ovat kuitenkin myös vaikuttaneet tähän. Sukuun pyritään kuitenkin pitämään tiiviisti yhteyttä. Opetushallituksen julkaisemassa oppaassa romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa (Opetushallitus 2010, 31) todetaan, että kaiken kaikkiaan yhteisöllisyys on romanien keskuudessa hyvin luonnollinen asia. Lapsille se tuo turvallisuutta ja laajentaa heidän maailmankuvaansa eri sukupolvien välillä. Siinä kerrotaan myös, että vanhempien ihmisten läsnäolo ja kiinteä yhteys nuorempiin ovat tärkeitä myös tapakulttuurin ja toteutumisen kannalta.

Romaniperheessä on selkeä roolijako; mies on selkeästi perheen pää ja nainen on kodin sydän. Alle kouluikäisen lapsen kasvatus on tyypillisesti ollut naisen vastuulla. Murrosiässä romanimiehen rooli kasvattajana korostuu, kun selkeämpi sukupuolirooleihin perustuva jako alkaa tyttöjen ja poikien välillä. Romanikulttuurissa koetaan tärkeänä tapakulttuurin omaksuminen mallioppimisen kautta, ja miehen

malli onkin tärkeä kasvaville pojille. Vanhimmalla poikalapsella on perinteisesti ollut oma erityisase-mansa. Tämä juontaa juurensa historiaan, jolloin vanhimmalla lapsella oli perintöoikeus sekä sen tuoma vastuu ja velvollisuus huolehtia ikääntyvistä vanhemmistaan (Opetushallitus 2010, 29).

Romanikulttuuriin liittyy myös paljon muun muassa vanhemman ihmisen kunnioittamiseen liittyviä asi-oita sekä puhtauteen liittyviä sääntöjä, joiden olemassaolo on hyvä tiedostaa myös varhaiskasvatuksen alueella. Vanhempien neuvoja ja ohjeita arvostetaan ja kuunnellaan. Heitä myös teititellään ja heidän seurassaan käyttäytytään ja näyttäytytään häveliäästi esimerkiksi pukeutumalla säädyllisesti. Vanhem-mat ihmiset myös syövät ennen nuorempia (Opetushallitus 2010, 19).

Puhtauden korostuminen näkyy erityisesti ruuanlaitossa sekä keittiön siisteydessä. Ruokatarvikkeita ja astioita ei laiteta lattioille eikä tuoleille. Siisteyteen kuuluu myös esimerkiksi huolellinen käsien pesu, joka juontaa siihen aikaan kun romaneilla ei vielä ollut vakituisia asuntoja ja kiertolaiselämän eläminen usein alkeellisissakin olosuhteissa altisti monille tartuntataudeille (Opetushallitus 2010, 20).

3.3 Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Vanhassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Stakes 2005) määriteltiin, että romanikulttuurin edustajat tulee huomioida varhaiskasvatuksessa. Siellä todettiin, että romanikulttuurin edustajien kanssa luodaan yhteistyöverkostoja ja lisätään henkilöstön romanien kulttuurin tuntemusta. Varhaiskasvatuksen yksikköön voidaan esimerkiksi kutsua vierailijaksi romanitaustainen henkilö kertomaan omasta kulttuu-ristaan. Romanilasten varhaiskasvatukseen osallistumista lisätään romanivanhempien kanssa yhteis-työssä. Vuonna 2016 uudistetussa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016) oh-jeistetaan, että varhaiskasvatuksessa tulisi arvostaa ja hyödyntää suomalaista kulttuuriperintöä ja kan-salliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan.

Romanikulttuuriin kuuluvien vanhempien huolenpito lapsesta saattaa olla ylikorostunutta. Oman lapsen jättäminen suvun ulkopuolisen henkilön vastuulle on romaneille uusi asia, johon on totuteltava. Lapsuus on romanikulttuurissa turvallisen huolenpidon aikaa ja lapsi kasvaa tuolloin tiiviisti oman yhteisönsä jäsenten valvovien silmien alla.

Romanivanhemmat ovat perinteisesti hyvin kiinnostuneita lapsensa asioista, mutta saattaa olla, että he eivät koe joitakin asioita, kuten hienomotorisia taitoja yhtä tärkeinä kuin esimerkiksi varhaiskasvatushenkilöstö. Onkin tärkeää avoimesti kertoa vanhemmille varhaiskasvatuksen sisällöstä ja sen kehittävästä vaikutuksesta lapseen. Romanikulttuuriin kuuluvat vanhemmat osallistuvat mielellään esimerkiksi lapsensa varhaiskasvatuskeskusteluun. Opetushallituksen julkaisemassa oppaassa Romanilapsen kohtaaminen esi- ja alkuopetuksessa (Opetushallitus 2010, 40) todetaan, että suora henkilökohtainen yhteydenpito koetaan yleensä luottamusta herättäväksi ja kunnioittavaksi eleeksi romanikulttuurissa. Se luo romanivanhemmille mielikuvaa siitä, että heidän lapsensa huomioidaan päiväkodissa tai koulussa myös yksilönä. Oppaassa todetaan myös, että pelkkä kirjallinen tiedote koetaan romanikulttuurissa vieraana lähestymistapana, koska kulttuurissa korostetaan ihmisläheisyyttä (Opetushallitus 2010, 41).

Varhaiskasvatukseen sekä esiopetukseen osallistuminen edesauttaa romanikulttuuriin kuuluvan lapsen oppimisvalmiuksia samoin kuin valtaväestöönkin kuuluvan lapsen ja täten edesauttaa esimerkiksi aikanaan koulumaailmaan siirtymistä. On tärkeää kertoa romanivanhemmille varhaiskasvatuksen hyödyistä lapsen kehitykselle, mutta samalla myös korostaa heidän oman kulttuurinsa tärkeyttä. Opetushallituksen julkaisemassa oppaassa Romanilapsen kohtaaminen esi- ja alkuopetuksessa todetaan, että varhaiskasvatustahenkilöstön tietämys romanikulttuurista sekä romanitaustaisten henkilöiden työskentely varhaiskasvatuksessa luovat suotuisan ja turvallisen ympäristön romanilapsen kulttuuri-identiteetin kehittymiselle (Opetushallitus 2010, 34).

Kaikille lapsille kulttuuritaustaan katsomatta on luotava tasa-arvoinen varhaiskasvatus. Varhaiskasvatustahenkilöstön kouluttaminen ja avoin suhtautuminen edesauttaa romanilasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Hyväksyvän ja lämpimän ilmapiirin luominen on jokaisen varhaiskasvattajan vastuulla. Ymmärtääkseen romanilapsen maailmaa on varhaiskasvatuksen henkilöstön hyvä perehtyä lapsen elämäntapoihin ja kulttuuriin. Kasvattajalla tulee olla rohkeutta kohdata perheet tasavertaisina ja myös tarttua mahdollisiin huolenaiheisiin ja ongelmiin samoin kuin muidenkin perheiden kanssa. Varhaiskasvatustahenkilöstön on tärkeää havainnoida ja tiedostaa ne asiat, joissa romanilapsi tarvitsee enemmän tukea. Usein näitä alueita ovat muun muassa kielellinen kehitys, keskittymiskyky sekä hienomotoriikka. Näiden asioiden heikompi osaaminen juontaa juurensa usein siihen, että esimerkiksi lukeminen ja askartelu eivät ole kuuluneet romanien perinteiseen kasvatustapaan. Näiden osa-alueiden vahvistaminen on kuitenkin varhaiskasvatuksessa päivittäistä. Onkin hyvä kertoa vanhemmille näiden asioiden tärkeydestä. Kun romanilapsi osallistuu päiväkodin toimintaan ja esikouluun, hän kehittyy nopeasti hienomotoriikan, kielen, hahmottamisen ja keskittymisen alueilla (Opetushallitus 2010, 37.)

Romano Mission Reppu ja romanilapsi-projektissa (Romano Missio) on nostettu esille asioita, joiden kautta romanikulttuuria voidaan huomioida varhaiskasvatuksessa. Projektin nettisivut on suunnattu erityisesti varhaiskasvattajille. Nettisivuilla kehoitetaan henkilöstöä olemaan itse aktiivisia ja tutustumaan romaneja koskevaan kirjallisuuteen sekä keskustelemaan lasten vanhempien tai muiden romanien kanssa. Myös romaniyhdyshenkilön kutsuminen yksikköön on mahdollista. Myös romanisatujen, musiikin ja kuvien käyttöä tulisi lisätä. Esimerkkinä romanisaduista on opinnäytetyöprojektissä käytetyt Yökettu-sarjan sadut, jotka kertovat romanikulttuuriin kuuluvasta Mira-tytöstä ja hänen perheestään. Lapsen aloittaessa päivähoiton tai esikoulun on hyvä keskustella huoltajien kanssa, miten he toivovat romanikulttuurin tulevan huomioiduksi lapselleen (Opetushallitus 2010, 34).

4 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyöprosessia. Kuviossa (KUVIO 1) on kuvattu prosessin eteneminen opinnäytetyösopimuksen teosta valmiiseen opinnäytetyöhön. Luvussa avataan myös tarkemmin interventioiden sisältöä.

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Opinnäytetyösopimus allekirjoitettiin 9.5.2017 työelämäohjaajan kanssa ja työelämäohjaajaa informoitiin prosessin etenemisestä. Samalla sovittiin lapsiryhmässä pidettävien interventioiden aikataulut. Ryhmän henkilöstölle jätettiin lasten koteihin jaettavaksi kirjeet, joissa kerrottiin opinnäytetyön sisällöstä ja lapsille pidettävistä interventioista. Kirjeessä oli myös toive ilmoittaa, jos jonkun perheen lapsi ei saa osallistua interventioihin. Yksikään perhe ei kieltänyt osallistumista. Opinnäytetyön tekijä otti yhteyttä myös romaninaiseen, joka oli luvannut tulla kertomaan kulttuuristaan lapsiryhmään. Hänen kanssaan sovittiin esitelmän sisällöstä ja päätettiin, että esitelmässä jätetään tilaa lasten ja myös henkilöstön kysymyksille. Vierailu sovittiin toukokuun puoliväliin. Varhaiskasvatusyksikön johtajalle jätettiin seuraavaan henkilöstöpalaveriin jaettavaksi henkilöstölle suunnattu puolistrukturoitu kyselylomake, jonka palautuspäivämääräksi sovittiin tiistai 23.5.2017.

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen. Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Niitä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan tai eri tavoin yhdisteltynä tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Haastattelun ja kyselyn idea on hyvin yksinkertainen. Kun

haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimi, on järkevää kysyä sitä häneltä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72.) Tässä opinnäytetyössä on käytetty puolistrukturoitua kyselylomaketta varhaiskasvatushenkilöstön haastattelussa. Kysymykset aseteltiin teemoittain ja niiden avulla pyrittiin selvittämään varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia romanikulttuuriin kuuluvien lasten ja perheiden kohtaamisesta.

4.1 Ensimmäinen interventio: Puolistrukturoitu kyselylomake varhaiskasvatushenkilöstölle

Kyselylomakkeita (LIITE 6) jaettiin kymmenen, joista seitsemän palautettiin. Vastaukset analysoitiin teema-analyysin avulla. Lomakkeessa oli kolme puolistrukturoitua kysymystä. Teemoina olivat vastaajan kokemus romanilasten varhaiskasvatukseen osallistumisen hyödyistä, henkilöstön oma asenne romanikulttuuriin sekä onko romanien kulttuurissa tapoja, joita vastaaja ihmettelee.

Kysymykseen, miten vastaaja kokee romanilasten hyötyvän varhaiskasvatukseen osallistumisesta, vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Koettiin, että romanilapsi hyötyy osallistumisesta samalla tavoin kuin valtaväestöönkin kuuluvat lapset. He oppivat mm. sosiaalisia taitoja, se hyödyttää heidän kielenkehitystään sekä sääntöjen ja rajojen omaksumista. Myös päivärytmin omaksuminen koetaan tärkeäksi, erityisesti ennen koulun aloitusta. Muutamassa vastauksessa kerrottiin myös, että kokemus romanilapsista ryhmässä on lisännyt kulttuurien tuntemusta puolin ja toisin eli myös valtaväestöön kuuluva lapsi voi hyötyä tilanteesta positiivisella tavalla.

Toisessa kysymyksessä pyrittiin selvittämään vastaajien asennetta ja kohtaamistaitoa romaniperheitä kohdatessa. Suurin osa vastaajista koki perheiden kohtaamisen luonnolliseksi ja samanlaiseksi kuin valtaväestöönkin kuuluvan perheen kohtaamisen. Kaksi vastaajaa kertoi omaavansa jonkin verran ennakoasenteita sekä luottamuspulaa.

Kolmannessa kysymyksessä pyrin selvittämään, onko romanien kulttuurissa joitain tapoja tms., joita vastaaja ihmettelee. Vastauksissa ilmeni ihmettelyä esimerkiksi siitä, että romanilapset kutsuvat vanhempiaan etunimillä, puhtauden tärkeys, aikataulujen noudattamisen vaikeus sekä yhtäkkiset pitkät poisolot. Muutamassa vastauksessa myös korostettiin rohkeutta kysyä asioista suoraan lapsen vanhemmilta. Eräässä vastauksessa mietittiin kuitenkin myös, onko joitakin asioita, jotka ovat tabuja ja joita ei kehtaa kysyä.

4.2 Toinen interventio: Satutuokio lapsiryhmälle

Intervention aiheena oli romanikulttuuriin tutustuminen satukirjan avulla. Kirja on Helena Blomeruksen, Satu Blomeruksen sekä Helena Korpelan kirjoittama ja Irmeli Matilaisen kuvittama *Minne matka, yökettu*. (Blomerus, Blomerus & Korpela 2011.) Kirja on toinen *Yökettu*-sarjaan kuuluva kirja, joka kertoo Mira-nimisestä romanityöstä ja hänen perheestään. Miralla on myös mielikuvitusystävä *Yökettu*. *Yökettu*-kirjatyöryhmän tavoitteena on ollut toteuttaa kuvakirja, jonka keskeisinä toimijoina, sankareina, ovat romanitaustaiset lapset. Romanilapsi on samanlainen kuin muutkin lapset. Hänellä on samat toiveet, pelot, kuvitelmat ja unelmat kuin muillakin lapsilla. Kirjan tavoitteena on myös antaa romanitaustaisille lapsille mahdollisuus samaistua lastenkirjan päähenkilöihin, kokea itsensä kaltaiset lapset merkittävinä kirjallisuudessa ja tukea näin romanilasten itsetunnon vahvistumista. Lisäksi kirjan tavoitteena on antaa muille kuin romanitaustaisille lapsille kuvaa romanilapsen elämästä samanlaisena kuin muutkin lapset. Romanikulttuuria ei nosteta esille erityisenä, vaan tavallisena elämäntapana; romanilapsi ei kirjassa ole ensisijaisesti romani, vaan lapsi.

Interventio pidettiin kahdelle pienryhmälle, joissa kummassakin oli läsnä kahdeksan lasta. Interventio aloitettiin esittäytymällä, ja opinnäytetyön tekijä kertoi tulleen lukemaan lapsille kirjan, joka kertoo Mira-työstä. Mukana oli myös vanha viisas pöllönukke, joka halusi myös kuulla tarinan. Pöllö kiersi jokaisen lapsen kohdalle ja kysyi: ”Huhuu, kuka siinä puhuu?” Jokainen lapsi sai kertoa pöllölle oman nimensä. Lapset kuuntelivat kirjaa rauhallisesti, vaikka se olikin melko pitkä. Intervention aikana tarinaa ei lähdetty tarkemmin avaamaan, sillä se on itsessään jo vahva kertomus romanikulttuurista ja erityisesti sen yhteisöllisyydestä ja toisista huolehtimisesta. Muutamaan kuvaan lapset halusivat palata vielä tarkemmin.

Tuokio sujui hyvin. Lapset jaksoivat kiinnostua tarinasta. Myös kirjan kuvat ovat eläväiset ja kuvaavat hyvin romaniperheen arkea; perinteistä pukeutumista, sukuyhteyttä ja iloa. Opinnäytetyön tekijä jätti kirjan sekä toisen samaan *Yökettu*-sarjaan kuuluvan kirjan ryhmään. Lapset olivat olleet kirjoista kiinnostuneita myös intervention jälkeen ja lukeneet kirjoja henkilöstön kanssa.

4.3 Kolmas interventio: Romanikulttuurin edustajan vierailu päiväkodissa

Opinnäytetyöprosessin varhaisessa vaiheessa opinnäytetyön tekijä otti yhteyttä romanikulttuuriin kuuluvaan naiseen. Hänet kutsuttiin vierailulle päiväkotiin kertomaan omasta kulttuuristaan lapsiryhmälle sekä ryhmän henkilöstölle. Lapsia oli paikalla noin 15 ja lisäksi neljä kasvatushenkilöstöön kuuluvaa.

Ennen vierailua opinnäytetyöntekijän kanssa sovittiin pääpiirteittäin asiat, joista vierailija tulisi kerto-
maan. Vierailija esitteli itsensä ja kertoi lyhyesti ja lapsentajuisesti omasta kulttuuristaan. Jätimme tilaa
myös lasten sekä henkilöstön kysymyksille. He kysyivät asioita mm. romaninaisten pitkistä hiuksista
sekä perinteisistä vaatteista. Nainen kertoi oman hameensa kangasmenekistä sekä koristeista. Lopuksi
kuunneltiin romanimusiikkia.

4.4 Neljäs interventio: Oppaan tuottaminen

Neljäntenä interventiona on tuottaa opas romanikulttuurista. Opas on vihkon muodossa ja siten helppo-
lukuinen. Oppaassa kerrotaan romanien kulttuurista ja erityisesti asioista, jotka on hyvä ottaa huomioon
kohdatessa romanitaustaisia perheitä ja lapsia varhaiskasvatuksen piirissä. Oppaassa kerrotaan lyhyesti
myös romanien historiasta.

4.5 Viides interventio: Henkilöstön koulutus

Viidentenä interventiona opinnäytetyön tekijä toteuttaa koulutustilaisuuden varhaiskasvatusyksikön
henkilöstölle tammikuun 2019 lopulla. Tilaisuudessa esitellään tuotettu opas ja kerrotaan sen tarkoituk-
sesta ja sisällöstä. Kouluttamisen kautta lisätään henkilöstön tietämystä romanikulttuurista ja helpote-
taan henkilöstön ja romaniperheiden välistä yhteistyötä. Kulttuurin tuntemus lisää rohkeutta kohdata
perheitä ja edesauttaa romanilasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Opas jaetaan paikalla oleville ja
käydään yhdessä läpi keskustellen. Koulutuksen jälkeen opas annetaan Kokkolan varhaiskasvatuksen
käyttöön jaettavaksi yksiköihin.

4.6 Opinnäytetyön aikataulu

Taulukossa kuvataan opinnäytetyönprosessin eteneminen. (TAULUKKO 2).

TAULUKKO 2. Opinnäytetyön aikataulu

Idea aiheesta	tammikuu 2016
Aiheen esittely varhaiskasvatuskoordinaattorille	maaliskuu 2016
Aihepiirin esittäminen seminaarissa ja yhteis- työsopimuksen tekeminen	huhtikuu 2016
Tutkimussuunnitelman palautus	huhtikuu 2016
Tutkimusluvan anominen	huhtikuu 2016

(jatkuu)

TAULUKKO 2. (jatkuu)

Interventiot päiväkodissa	huhtikuu–toukokuu 2017
Opinnäytetyön kirjoittaminen	elokuu 2017–joulukuu 2018
1.versio omalle ohjaajalle	marraskuu 2018
Maturiteetti	joulukuu 2018

Projektin aikataulu etenee aiheen esittelystä varhaiskasvatuskoordinaattorille maaliskuussa 2016 tutkimusluvan saamiseen huhtikuussa 2017. Opinnäytetyöhön liittyvät interventiot toteutettiin varhaiskasvatuksen yksikössä maaliskuu–huhtikuussa 2017 ja opinnäytetyön kirjoittaminen aloitettiin elokuussa 2017. Alkuperäisenä tavoitteena oli tutkinnon valmistuminen joulukuussa 2017. Riskeinä aikataulussa oli opinnäytetyöntekijän sairastuminen tai muu äkillinen muutos elämäntilanteessa sekä myös lasten tai varhaiskasvatushenkilöstön sairastuminen. Elämäntilanteen muutoksen vuoksi opinnäytetyön kirjoittaminen viivästyikin vuodella eteenpäin.

5 OPINNÄYTETYÖN PROJEKTIN ARVIOINTI

Tässä luvussa on Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa-projektin arviointi sekä työn tekijän itsearviointi pohjautuen sosionomin (AMK) kompetensseihin.

5.1 Projektin arviointi

Opinnäytetyön projekti on ollut kestoaltaan pitkä. Tähän on vaikuttanut opinnäytetyöntekijän ulkomailla tehty työssäoppiminen sekä myöhemmin työllistyminen. Projekti on aloitettu tammikuussa 2016 ja viety loppuun joulukuussa 2018. Alkuperäinen aikataulu projektin läpivientiin oli suunniteltu tiukaksi, mutta kuitenkin mahdolliseksi toteuttaa. Yhteistyö varhaiskasvatuksen yksikön kanssa oli sujuvaa ja siellä toteutettujen interventioiden aikataulut saatiin hyvin sovittua ja niistä pidettiin kiinni. Aineistonkeruu oli sujuvaa, mutta työn kirjoittamisen aloittaminen vaati pitkän kypsytelyn.

5.2 Opinnäytetyöntekijän itsearviointi sosionomi (AMK) kompetenssien pohjalta

Sosiaalialan koulutusohjelman tuottamat kompetenssit ovat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen (Centria AMK 2017). Arvioin työtäni ja projektin aikana tapahtunutta oppimistäni tässä työssä relevanttien kompetenssien kautta.

Eettinen osaaminen on ollut tämän työn kantava voima. Kykenen ottamaan huomioon jokaisen ihmisen yksilönä ja kohtaamaan heidät tasa-arvoisina. Työssäni olen pystynyt myös edistämään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmista. Romanit ovat olleet vuosikymmeniä syrjitty vähemmistö, ja tämän työn kautta haluan nostaa esille myös tämän asian ja osaltani vaikuttaa sen ehkäisemiseen. Työn aikana olen myös arvioinut eettisyyttäni kriittisesti ja jopa kyseenalaistanut ajoittain sen, olenko oikea ihminen tekemään työtä kulttuurista, joka on itselleni kuitenkin melko vieras. Koin kuitenkin, että haluan osaltani olla edistämässä tasa-arvoa romanien ja valtaväestön välillä ja tämän muutoksen edistäminen tulisi lähteä jo lapsuudesta. Lisäämällä varhaiskasvatushenkilöstölle tietoa romanikulttuurista edistän romaniperheiden positiivista kohtaamista ja edistän lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Tällä on, kuten aiemmin olen todennut, myönteinen vaikutus romanilasten tulevaisuuteen kuten koulunkäyntiin.

Asiakasosaamisen alueella olen soveltanut työssäni erilaisia teoreettisia lähestymistapoja ja työmenetelmiä. Osaan tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia tekijöitä sekä riskitekijöitä. Työssäni näkyy myös ennalta ehkäisevän työn sekä varhaisen tukemisen näkökulmia. Lisäämällä tietoutta edistän romaniperheiden hyvinvointia ja tukea lasten kasvatukseen. Olen myös pyrkinyt toimimaan kulttuurisensitiivisesti kunnioittaen ja arvostaen erilaista kulttuuria ja moninaisuutta sekä romanien tapoja. Työlläni pyrin myös edistämään kulttuurien (romanit ja valtaväestö) välistä vuoropuhelua.

Tiedostan ja osaan etsiä tietoa hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevista palvelujärjestelmistä. Ymmärrän yksilöiden yksilöllisen palvelutarpeen ja osaan koota tarpeen mukaisia palveluita erilaisissa elämäntilanteissa oleville lapsille. Varhaiskasvatukseen osallistuminen nähdään usein tukitoimena romanilapsen kehityksessä, mutta itse näen sen myös lapsen ja perheen oikeutena ja tasa-arvon tuottajana valtaväestön ja romanien välillä.

Romanilapsen- ja perheen kohdalla toimitaan samoin kuin kaikkien muidenkin varhaiskasvatuksessa olevien lasten ja perheiden kanssa; heidän tarpeisiinsa vastataan yksilöllisesti. Kuitenkin romanikulttuurin huomioiminen on tässä asiassa tärkeää, sillä sen tuntemisen kautta perheitä on helpompi ymmärtää.

Tässä työssä kriittisellä ja osallistavalla yhteiskuntaosaamisella on ollut suuri rooli. Työni kautta olen pyrkinyt ehkäisemään syrjäytymistä ja puolustamaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten etuja. Työni kautta edistän romanien osallisuutta yhteiskuntamme asioihin. Varhaiskasvatushenkilöstön kouluttamisen kautta pystyn toivottavasti vaikuttamaan myös asenteisiin ja madaltamaan kohtaamisen kynnyksiä romanien ja valtaväestön välillä.

Tutkimuksellinen kehittäminen on itselläni vielä melko hataraa. Työn suunnittelu, toteutus ja arviointi vaatii minulta vielä opettelemista. Opinnäytetyöni aikana pyrin kuitenkin soveltamaan ja arvioimaan erilaisten tutkimusmenetelmien käyttöä. Yhtenä päätehtävänä olen tuottanut oppaan romanikulttuurin huomioimisesta varhaiskasvatuksessa. Työssäni olen toiminut tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. Olen kertonut käyttämäni lähteet ja arvioinut niitä kriittisesti ennen käyttöä. Olen myös pyrkinyt vuoropuheluun käyttämäni lähteen ja omien tietojeni välillä.

6 POHDINTA

Aloittaessani tätä työtä olin kovin innostunut ja itsevarma. Aluksi asiat rullasivatkin hienosti eteenpäin; tutkimussuunnitelma hyväksyttiin ja sain tutkimusluvan. Yhteistyöpäiväkodin löytyminenkään ei tuottanut suurta päänvaivaa. Elämän monimuotoisuus kuitenkin yllätti minut. Tuli into lähteä ulkomaille työssäoppimiseen. Sairastuin yllättäen, ja toivuttuani uusi työ alkoi. Opinnäytetyö kuitenkin ”kummiteli” mielessä vähän väliä. Loppuvuodesta 2018 päätin, että nyt tähän täytyy tarttua uudella tarmolla.

Aiheen olen kokenut tärkeäksi ja merkitykselliseksi koko prosessin ajan. Olen tämän prosessinkin aikana saanut ilokseni työskennellä varhaiskasvatuksessa lapsiryhmissä, joissa on ollut romanilapsia. Olen huomannut, että vaikka itse olen aina ollut luonteeltani suvaitsevainen ja nähnyt kaikki ihmiset tasa-arvoisina, työ antoi itsellenikin uutta näkökulmaa ja ymmärrystä romaneja kohtaa. Olen usean heistä kanssa jutellut ja saanut tukea ja kiitosta työni tekemiseen.

Aiheen koen myös tärkeäksi sen vuoksi, että haluan omalta osaltani olla tekemässä muutosta inhimillisemmän ja suvaitsevaisemman yhteiskunnan puolesta. Koen, että lapsissa on tulevaisuutemme ja varhaiskasvattajien asenteilla ja näkemyksillä romanilapsia- ja perheitä kohtaan voi olla suuri merkitys romanilapsen tulevaisuudessa. Kokiessaan olevansa arvokas ja tärkeä juuri omana itsenään hänen itsetuntonsa vahvistuu ja hänen on helpompi olla osa yhteiskuntaamme. Kulttuuritaustansa vuoksi lapsi saattaa tarvita enemmän tukea ja ymmärrystä, mutta oikea-aikaisen tuen avulla voimme tehdä hienoja muutoksia.

Projektin aikana yhteistyö eri tahojen kanssa on ollut sujuvaa. Työpaikkaohjaajaltani olen saanut tukea, palautetta ja apua projektin joka vaiheessa. Yhteistyöpäiväkodin henkilökunta on ollut ymmärtäväistä, kun olen perustellut heille työni viivästyistä. Olen onnellinen siitä, että tein juuri tämän työn.

LÄHTEET

Blomerus, H., Blomerus S. & Korpela, H. 2011. Minne matka, Yökettu. Kärkölä: Pieni Karhu.

Centria ammattikorkeakoulu. 2017. Koulutusohjelma. Saatavissa: https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/fet?valkiel=fi&koulohj_id=2004019&ryhma_id=3613920. Viitattu 29.11.2018.

Lastensuojelulaki 417/2007. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 29.11.2018.

Opetushallitus. 2010. Romanilapsen kohtaaminen esi- ja alkuopetuksessa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. Viitattu 10.12.2018.

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint.

Romano Missio. Reppu ja romanilapsi- projekti. Saatavissa: <http://www.romanomissio.fi/projektit/lapsi.htm>. Viitattu 29.11.2018.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>. Viitattu 29.11.2018.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf>. Viitattu 29.11.2018.

Suomen romanifoorumi. Romanit Suomessa. Saatavissa: <https://www.romanifoorumi.fi/romanit-suomessa/romanikulttuuri/romanit-suomessa/>. Viitattu 29.11.2018.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Viitattu 10.12.2018.

YK:n lastenoikeuksien sopimus. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>. Viitattu 29.11.2018.

LIITTEET

OHJATUN TOIMINNAN SUUNNITTELULOMAKE

	TAVOITTEET	TOTEUTUS
<p>1. INTERVENTIO (Toukokuu 2017)</p> <p>Varhaiskasvatustyösköy puolistrukturoitu kyselylomake. (LIITE 6)</p>	<p>-saada varhaiskasvatustyöhenkilöstöltä vastauksia siihen, minäkälaisista asioista romanikulttuuriin liittyy he tarvitsevat tietoa.</p>	<p>-jaan kyselylomakkeet jokaiselle ja sovin miten he voivat palauttaa lomakkeet. (nimettöminä laatikkoon)</p>
<p>2. INTERVENTIO (Toukokuu 2017) (LIITE 2)</p> <p>Koko lapsiryhmä</p>	<p>-Tutustuminen toisiimme -Satuhetken avulla johdattelua aiheeseen</p>	<p>- Kerron itsestäni -Tutustumisleikkejä - Luen sadun</p>
<p>3. INTERVENTIO (Toukokuu 2017) (LIITE 3)</p> <p>Koko lapsiryhmä</p>	<p>-Lasten kontakti romanikulttuuriin</p>	<p>-Romaninainen kertoo lapsille omasta kulttuuristaan</p>
<p>4. INTERVENTIO (Joulukuu 2018)</p> <p>Oppaan tuottaminen</p>	<p>-Oppaaseen kokoa ydinasiat romaneista ja heidän kulttuuristaan. Oppaasta tulee tietöisku, josta varhaiskasvatustyöhenkilöstön on helppo etsiä tietoa.</p>	<p>- Teen oppaan itse käyttäen tiedönkäsittelyohjelmia. Taitan oppaan helposti luettavaan muotoon.</p>

5. INTERVENTIO (Tammikuu 2019) Päiväkodin varhaiskas- vatushenkilöstö	-Esittelen tuottamani romani- kulttuurin huomioiminen- op- paan päiväkodin tpd:ssä tai päi- väpalaverissa	-Jaan oppaan paikalla olijoille ja käymme sitä yhdessä läpi keskustellen -Annan henkilöstölle mahdolli- suuden kysymyksiin
--	--	--

OHJATUN TOIMINNAN SUUNNITELMA

MAALISKUU 2017

Toiminnan aihe: Tutustun lapseen tutustumisleikin avulla. Kerron heille myös lyhyesti itsestäni.

Luen lapsille sadun, joka kertoo romanilapsesta nimeltään Mira ja hänen elämästään. Sadun jälkeen keskustelemme sadun herättämistä ajatuksista.

Toimintamuoto: Leikki ja satu.

Osallistujat: 3-5 vuotiaat lapset, noin 21. Pidän intervention kahdelle pienryhmälle, kussakin noin 10 lasta.

Tavoitteet: Mukava aloitus interventioille, luottamuksen rakentuminen minun ja lasten välille. Sadun avulla ajatusten herättely interventioiden aiheisiin.

Materiaalit/välineet: Kirja: Mitä sait säkkiisi, Yökettu.

OHJATUN TOIMINNAN SUUNNITELMA

MAALISKUU 2017

Toiminnan aihe: Romaninaisen vierailu.

Toimintamuoto: Alustan lyhyesti kertomalla kuka on vieraana. Romaninainen kertoo omasta kulttuuristaan ja lapset saavat myös kysyä.

Osallistujat: 3-5 vuotiaat lapset, noin 21. Jaan ryhmään kahteen pienryhmään.

Tavoitteet: Antaa lapsille pieni kosketus romanikulttuuriin ja opettaa hyväksymään erilaisuutta.

Materiaalit/välineet:

OHJATUN TOIMINNAN SUUNNITELMA

SYKSY 2017

Toiminnan aihe: Osallistun varhaiskasvatustyöryhmän kokoukseen, jossa esittelen tuottamani oppaan Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa.

Toimintamuoto: Kerron pääkohtia opinnäytetyöni havainnoista ja esittelen tuottamani oppaan ja kerron taustaa sille miksi olen sen tehnyt. Annan henkilöstölle mahdollisuuden kysymyksiin.

Osallistujat: Varhaiskasvatustyöryhmän kasvatushenkilöstö.

Tavoitteet: Antaa henkilöstölle laajempaa ymmärtämystä romanikulttuuria kohtaan ja rohkaista heitä kohtaamaan romaniperheitä.

Materiaalit/välineet: Kopioita tuottamastani oppaasta

KIRJE VANHEMMILLE

Hei vanhemmat!

Olen Heidi Lohilahti. Opiskelen Kokkolassa Centria ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen opin-
näytetyöni aiheesta Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa. Siihen liittyen toteutan
huhti-toukokuussa 2017 kaksi toiminnallista opetushetkeä lapsenne varhaiskasvatusryhmässä, Vaahte-
ramäessä. Opetushetkien aiheena on romanikulttuuri, johon tutustumme sadun sekä vierailijan avulla.

Toivon, että lapsenne saa osallistua hetkiin. Jos ei, niin ilmoitattehan siitä minulle tai ryhmän kasvatus-
henkilöstölle, kiitos.

Ystävällisin terveisin;

Heidi Lohilahti

Sosionomiopiskelija

Centria AMK

heidi.lohilahti@cou.fi

”Maailman lapset ottivat saksen, leikkasivat valtiot kartaltaan.

Pois heitti huolet, liimas toisen puolen. Sillä lailla rakensivat uuden maan”

PUOLISTRUKTUROITU KYSELYLOMAKE VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖLLE

Hei varhaiskasvattaja!

Olen Heidi Lohilahti. Opiskelen sosionomiksi Kokkolassa Centria ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyöni aiheella Romanikulttuurin huomioiminen varhaiskasvatuksessa. Tuotan henkilöstön käyttöön oppaan romanikulttuurista. Työni tarkoituksena on rohkaista kasvatushenkilöstöä romaniperheiden kohtaamisessa.

Taustatietona aiheelleni kysyn teiltä kokemuksianne romanitaustaisten perheiden kohtaamisesta. On tärkeää, että vastaat kaikkiin kysymyksiin. Vastaukset tulevat vain minun käyttööni opinnäytetyötäni varten. Työni valmistuttua tuhoan lomakkeet. Voit vastata nimettömänä.

1. Miten koet romanilasten hyötyvän varhaiskasvatukseen osallistumisesta? Kerro muutamalla lauseella havaintojasi.
2. Kerro muutamalla lauseella, miten koet romaniperheiden kohtaamisen?
3. Onko romanien kulttuurissa jotain tapoja tms., joita ihmettelet? Kuvaile vapaasti.

Kiitos kyselyyn osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin;

Heidi Lohilahti

Sosionomiopiskelija

Centria AMK

heidi.lohilahti@cou.fi